کادرهکانی (یهکگرتوو) و گوتاری چهواشه وهلامیک بۆ (ههریری)

كامهران عبدالله

ەدواي روداوي يانزەي سێپتەمبەر فشارى شەرى دژە تيرۆر ھەموو ھێزە ئيسلاميەكانى خستەوە بەردەم پرسيارو ئەگەرى پوكانهوه و كال بوونهوهي يهكجارهكي، بۆيه بهر لهو روداوه ئهگهر (ئەفغانستان) سەربازگهو خالىي شانازى ھەموو ھيزه ئيسلاميه كان بوين لهدونيادا، وه لهلايه كي تريش بهرهه مي دهيان سال جيهادو كاري بهرده وامي سهراني ئهو دياردهيه ٔ ناسروشتی یه بورین که لهلایهن تیوریسته کانیه وه ناوبراوه به (بوژانه وهی ئیسلامی-یان-رابونی ئیسلامی) ، ئه وا له دوای ئهم رۆژەوە بزوتنەوە ئىسلامىمكان لەرۆژئاواوە تا رۆژھەلات (جيهانى دواكەوتوى عەرەبى لى دەرچى) كەوتونەتە بەردەم ھەرەشەي جدى پوكانەوەو بەتال بوونەوەي گوتارە نۆستاليژيەكەيان لەسحرى بەنج كردنو راكيّشانى سەرنجى خەلك وەك ئەوەي ئەوان خاوەنى جۆرە چارەسەرنىك بن. گەرچى بۆ قسەگەلنىكى لەم جۆرە (لانى كەم بۆ كوردستان) خاوەنى ھىچ داتايەكى جنى متمانەي تەواو نىن، بەلام ياشه کشه ي ئهم گوتاره له هيرشهوه بو بهرگري به لاگهيه کي حاشا هه لنه گري ئه و راستيه په . جاران ئيسلاميه کاني کوردستان په نجه يان رادهوهشاندو هاواریان دهکرد ئیسلام چارهسهره، وتارو کتیبیان دهنوسیو بهراشکاری دهیانگوت پیویسته بو ئیسلام بگهری پینهوه (بهپێی تێگهیشتنی کوّنهپهرستانهی خوٚیان بو ئیسلام) . بهزمانی خوٚیان بهردهوام خهرهیکی بانگهواز کردن بونو ههموو شتێکیان به کار دیّنا بو ئهم نامانجه، به لاّم یاش گهیشتن ببنبهست و کهشف بونی وهرهقه کانی دهستیان بو جهماوه رو، لهناو خوّشیاندا یارچه يارچه بون (پهرتهوازه بونيان بۆ زياتر لەچەندىن لايەنى سەرەكىو لەناو ھەر يارچەيەكىشدا بۆ چەندىن ئاراستەو تەكەتولى جيا) ، هاوكات زياد بوني پەستانى ئابورى لەسەريان، ھەموو ئەوانە وايكرد ئەمرۆ يان لەرنىگاي جنيۆو قسەي بى ئەدەبانەوە ئەم دەستە وهستانييهي خۆيان دەربېرن، يان پهنابېه بەر پاكانەو سەلماندنى ئەوەي كە گوايە ئەوان تيرۆريست نينو ميانرەونو ئەوان پاريزەرى كوردايەتى و ئازادى و دىموكراسى راستەقىنەن. ئەم گۆرانەش لەيەكەمىن ئاماۋەىدا، بەلگەيە بۆ ئەو قەيرانە فكرى و ئەخلاقىئو سیاسیهی که بهدهستی خوّیان بو خوّیان تیخستووه. نوسینه کهی (ههریری) پش تهنها بهلگهیه کی تره بو ئهم راستیه. ئهگهر نا ئهوا چ يێويست دەكا ئەم كابرايە ئەو ھەموو قسە ناشيرينو بيّ ئەدەبىيە لە بەرامبەر يياوێك دا بكا، كە بەقەد كێشى ئەو تەنھا يێڵاوي لاستیکی لهشاخدا درانهوه لهکاتی خهباتدا، ئهو کاتهی که زوربهی کادرهکانی پهکگرتوی ئهمرو لهتهکیهو مزگهوتهکاندا بهناوی عيبادهتهوه خوّيان لههه لويّستي كوردانهو مروّڤانه دزي بوّوه، ئهوه ئهگهر (ههريري) ئهو كات لهيه كيّك لهرهبايه كاني (🎢 🏗 ÆÝÝÌ áÇ) نەبويىخ.

بروات پیّی بیّ، بروا بونیشی بهمیانرهوی ئهوه نییه ئیدعای بکهی، ئهوهیه یهکه مجار لهدیالوّگو نوسینتدا رهنگ بداتهوه ئهو جار بیکهیه مهنهه جیّك بوّ ژیان و مامه له کردن له گهل ئهواتی تر.

جاریّك كادره كانی یه كگرتوو تهنها قسهیان لهبهر دهستدایه تا بهعلمانیه كانیه وه بنیّن، لهجنیّوو ناتوّره زیاتر به كار ناهیّنن ههر كاتیّك بویان لواو توانیان لهژیّر ناویّکی خوزاراوه وه (وه كو ههریری) فریّی دهنه بهرده مان. بیریشت نهچیّ به وه ی كه ئیّوه به خوّتان ده لیّن میانره و و كه مهبهستتان پیّی چهمكه (اخوان) یه كه یه تی به و سهرده مه ش به سهر چوو كه فیله كانتان سهر بگری لهم بواره، چونكه ئه مروّ میژووی پر لهتیروری (ئیخوانی میانره) بو هه موو كه سیّك له كوردستان ئاشكرایه.

با لیرهوه بچینه سهر یه کهمین چهواشه کاری ناوبراو، کاتیک ده لی کاک مه لا به ختیار وشهی (سه له فیه تن زور به کاردینی بی نهوهی بی جاریک ماناکهی شیبکاتهوه، چونکه گوایه مه لا به ختیار نازانی نهم زاراوه یه یانی چی، نه و جار دیت و روونی ده کاته وه به وه ی نهم زاراوه یه یانی چی، نه و جار دیت و روونی ده کاته وه به وه ی زاراوه یه یانی (ری وه ی کرداری و تیوری "سه له فی صالح") ... که هاوه لانی پیغه مبه ر (تابیعی و تابیعی تابیعی) ده گریته وه، بویه هممو و نیسلامیه که به ناچاری سه له فی نییه. نهم پهره گرافه له یه ککاتدا به لاگه ی به هیزه بو کهم شاره زایی و کورتبینی زانیاری کادره کانی یه کگرتو و له که لتوری ئیسلام و هاوکات له فکری مو دیرنیش.

ئاستی یه کهم (واته له کهلتوری ئیسلامیدا) بن تیگهیشتنی مانای راستهقینهی ئهم زاراوهیه، پیّویسته دوو رههند لهبهرچاو بگرین، یه کهم رهههندی زمانهوانی و دووهمیان زاراوهیی.

ئهم داله ودك وشهو لهرهههندى يهكهمدا بهواتاى (پيشين) ديّت، واته رابردووو كۆن، وه لهرهههندى دووهمدا بهپيّى حهديسى (آآآآ مَصَلَّةُ عَلَيْهُ اللهُ وَاللهُ يَهْ مِسْعابِه كان و دوو جيلى دواتر) لهسهر تاكه يهك ريبازو بروا بوون؟ بهدلنياييهوه نهخيّر. لهسهردهمي هاوهلهكاندا، ههر لهگهل مردني پيغهمبهرو بهر لهناشتني نهم ناكوّكيانه دهركهوتن، نهوه بو كاتيّك (على) و (فاتمه) ي خيّزاني كچي پيغهمبهرو خزمو كهسوكارهكاني بهگشتي خهريكي كفنو شوشتني پيغهمبهر بون، لهو لا (نهبوبكرو عومهر) له لايهكو (انصار) هكان بهسهركردايهتي (سعد بن عباده) لهلايهكي تر خهريكي موئامهرهو فرتو فيّل بون بوّ قوّغ كردني دهسهلات. كه لهئه نجامدا (ابوبكر) به پشتيواني (عمر) و كهلك وهرگرتني لهناكوّكي (سعد) كه (خهزرهجي) بوو لهگهل (نهوس) هكان كه نيوهي (انصار) هكانيان پيكديّنا، وه پاش بگرهو بهردهيهكي زوّر خوّي كرد بهخهليفه، لهبري نهودي خهريكي ناشتني پيغهمبهر بيّت.

له (۳۰. ۳۰) ههزار ئهسحابهی نازدار یه کتریان کوشت. ئیستا لهتو دهپرسم کوا ریبازی هاوبهش و کوا هاوبیر و را و هه لویستی ؟! ئه و جار ئهوهی دووه میش (واته تابیعه کان) خاوه نی چهندین گروپ و مهزهه بیر و باوه ری جیاواز بوون، وه به چاوی کافرنه بی سهیری یه کتریان نه کردووه. شهر و کوشتار و پیکدادانی بهرده وامی ئه و میژوه و قوناغی سیهه م (واته تابعی تابعی) باشترین به للگه و سهلینه رزد مهانه سهله فی صالح-ن، یان سهله فی تالح ؟)

تا ئیره بهسه بو نهوهی (خوارو خیچی) تیگهیشتنی (ههریری) بو خوی و خهاک دهربکهوی. پیویسته نهوهش بایم که لیره دا تهنها بهنهنقهست پهنام بو سهرهکیهکانی میژووی ئیسلام نهبردووه، نهوه جگه لهوهی که بابهتهکه زور دریژ دهبیتهوه. بهالام نهردووه، نهوه جگه لهوهی که بابهتهکه زور دریژ دهبیتهوه. بهالام نهو راستیانه بهالاپهره و دیر مجهمهروو.

ئەو جار كاك مەلا بەختيار زۆرو كەم مەبەستى ئەمە نيە، ئەو زاراوەى سەلەفيەت وەك ئاماۋەيەك بەكاردينى بۆ ئەو گوتارە ئىسلاميەى ئەمرۆ دەيەوى بەپيى تەقلىدى سەدەكانى ناوەراستو تىگەيشتنى كۆنى خۆيان دنيا تەفسىر بكەنەوەو دابرى ۋنەوە. كە لەم حالاتەياندا ھەموو ئىسلاميەك سەلەفىيە، چونكە ھەر ھەموويان خەون بەوە دەبىنى كە خەلكى بۆ رابردووى ئىسلام بگەرىنەوە. خويەكى ترى كادرەكانى يەكگرتوو كە لەم نوسىنەدا دووبارەيە، بريتىيە لە گەمەكردن بەوشەكانو رازاندنەوەى نوسىنەكانيان بەو وشانەى كە باون، وەكو (دىكراسى) كەئەمرۆ ئەم وشەيە بەدەستى چەندىن لايەنو گروپ بووە بەمەھزەلە، بەجۆرىك ئەوى راستبۆوەو

ئەنفالو تەعرىبو تەبعىسو قەتلوعامى گەلى كوردو خەباتى رزگارى خوازى، بەژدارى نەكردنە لەو مىێۋووەى ئەمرۆى لىخ كەوتۆتەوە لەئازادىو دىمكراسى، ئەوە جيايە لەوەى كە بانگت كەم بۆ نان خواردنو بوارت نەبىخ بىخى وەكو برادەرانى يەكگرتوو تىخى گەيشتوون). مەرج نىه ئەم گىۆرانەوەيەم (وشە بە وشە وەك خۆى بىخت) لەھەممووى سەيرتر ئەو برادەرە دەلىخ مەلا بەختيارو يەكىتى چەپەو چۆن دەبىخ لەگەلا ئەمرىكادا ھاورابن، من دلنيام تۆشو مامۆستاكەشت نازانن جياوازى نىزان (چەپ) و (ماركسيزم) چىيە، بۆيە نەفىرت دەكەمو ئە بۆتى روون دەكەمەوە. بەلام پىۆيستە بزانى ئەوە ئىمە نىن لە گەلا ئەمرىكاين، بەلكو ئەوە ئەمرىكايە ئەمرۆ زۆرو كەم بەرۋەوەندىدەكانى وا دەخوازى لايەنگرى كورد بكا. ئەوەش دەرفەت و فرسەتىكى گەورەيە بۆ كورد بۆ ئەوەى ھەم لەرپىگاى مىێۋووى تراۋىدى خۆى بەدنيا بناسىنىنى (وەكو جۆرج بۆش) كە سەركردەى مەزنترىن ولاتە لەجىھانداو لەگەورەترىن دامەزراوەى جىھانى (نەتەوەيە يەكگرتووەكان) باس ئەنفالو ھەلەبچەو جىنۆسايدى كرد) ، وە ھەم لەئامانچە نەتەوەييەكانى نزيكتر بىنتەوە. ئەوجا ئىيوە بۇ ئەرەند رقتان لە ئەمرىكايە، باشە بۆ باسى ئەنفالوا ھەلەبچە جىنۆسايدى كرد) ، وە ھەم لەئامانچە نەتەوەييەكانى نزيكتر بىنتەوە. ئەوجا ئىيوە ئەرەند رقتان لە ئەمرىكايە، باشە بۆ باسى ئەن ھەموو ھىزو لايەنو دەولەت رىنكخراوو كەسايەتى ئىسلاميە زۆرو زەبەندە ناكەن، كەرە تا ئىستا ھىچچان باسى ئەنفاليان نەكردووە كە ھەر بەناوى خودى ئىسلامەوە بەسەر كورددا ھىنبرا؟

ئهمپۆش تۆو براكانت دەتانهوى كورد ھائىدەن دژى ئهمرىكاو خۆپىشاندان بكا دژى ئىسرائىلو ھوتافى جىھاد دژى ئەمرىكا رابگەيەنى، ھەر وەكو چۆن چەند ھەفتەيەك بەر لەمپۆ يەكىك لەرابەرە روحيەكانتان (مامۆستا مەلا شىخ عەلى قەرەداغى) لە نامەيەكدا بۆ (رابەرى ئىمانداران سەدام حوسىن) جىھادى دژى ئەمرىكا راگەياند كە لە دواژمارەى رۆژنامەى بەدرخاندا بلاوكرايەوە ئەم ھاشو ھوشو پەلەقاژەى ئىروش، ئەو ھەموو رقو تورەيەتان، دوروييى ورارايتان، بەلىگەى ترن بۆ ئەو فشارو ناھەموارىيەى لەسەرتادا ئاماژەم پىدا، كە ئەمرۆ رووبەرووتان بۆتەوە. خۆ ئەگەر بەحرى كاك مەلا بەختيارىش بەدەمى (ھەرىرى) يەك پىس بوبا، ئەوا ئەمرۆ ئاو نەدەما ئىرە دەستنوىۋى پى بشۆن. ئەگەر قەرارىشە دىالۆگ ھەبى، ئەوا با لە سەر فكرى يەكترو بىرو بۆچوونى يەكتر قسە بەكەين، نەك وەكو جەنابت قسە لەسەر ژبانى ھەرە تايبەتى و شەخسى و جنىپودان و بوختانكردن، چونكە ئەمە تەنھا بەلىگەو مايەي پووچىيە. ھەرچەندە من لەم نوسىنەدا لەھەندىك جى توند بوم بەلام ئەوە تەنھا كەمترىن وەلامەم ئو تۆ (وان تعودو، نعود).

تيبينى كوردستان نيت:

مهرج نیه ئهم نووسینه لهگهل بیرو بو چونی نهتهوایهتیماندا بیّت، که بوّچونی (کوردستان نیّت)ه، بهلاّم بههوّی بروا بوونمان به ئازادی دهربرینهوه، بلاّویده کهینهوه.... لهگهل ریّز و خوّشهویستیماندا بوّ پاریّزهرانی بیری نهتهوایهتی و خهباتکارانی ئهم ریّگهیه. ئهم تیبینیه له ژیّر ههموو نووسیتیکدا دهنووسریّت......... ۱۵۰۰ – ۲۰۰۳